

**“IKKI ESHIK ORASI” ROMANIDA URUSHNING KUNDALIK
HAYOTDAGI IZLARI**

Sherkulov Sardor Komilovich

*Iqtisodiyot va pedagogika universiteti Fakultetlararo xorijiy tillar kafedrası
dotsenti v.b. filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)*

Annotatsiya. *Mazkur maqolada Ikki eshik orasi romanida urushning kundalik hayotdagi izlari masalasi tahlil qilinadi. Asarda O'tkir Hoshimov tomonidan yaratilgan badiiy obrazlar orqali inson ruhiyati, ijtimoiy munosabatlar va urushning oddiy inson hayotiga ko'rsatgan ta'siri ochib beriladi. Tadqiqotda Ikkinchi jahon urushi davrining iqtisodiy, ijtimoiy va psixologik oqibatlari chuqur tahlil qilinadi. Natijada urushning kundalik turmushdagi izlari insoniy qadriyatlar va jamiyat hayotida qanday aks etishi aniqlanadi.*

Kalit so'zlar: *urush, kundalik hayot, ijtimoiy realizm, ruhiy iztirob, xotira, insoniy qadriyatlar, jamiyat, avlod taqdiri.*

Аннотация. *В данной статье анализируется отражение последствий войны в повседневной жизни в романе Ikki eshik orasi. Через художественные образы, созданные O'tkir Hoshimov, раскрываются психологические, социальные и бытовые последствия Ikkinchi jahon urushi. Особое внимание уделяется влиянию войны на судьбы людей, трансформации общественных отношений и сохранению нравственных ценностей. В результате исследования определяется роль войны в формировании повседневной жизни и общественного сознания.*

Ключевые слова: *война, повседневная жизнь, социальный реализм, психологическое состояние, память, нравственные ценности, общество, судьба поколения.*

Annotation. *This article analyzes the impact of war on everyday life in the novel Ikki eshik orasi by O'tkir Hoshimov. The study explores the psychological, social, and economic consequences of World War II as reflected in the lives of*

ordinary people. Special attention is given to the transformation of social relations, human resilience, and moral values during wartime. The findings highlight how war leaves lasting traces in everyday life and collective memory.

Keywords: war, everyday life, social realism, psychological impact, memory, moral values, society, generational experience.

Kirish.

“Ikki eshik orasi” romanida urushning kundalik hayotdagi izlari masalasi o‘zbek adabiyotida ijtimoiy-psixologik realizmning yorqin namunasi sifatida chuqur va ta’sirchan ifoda etilgan. Ikki eshik orasi asari muallifi O‘tkir Hoshimov tomonidan yaratilgan bo‘lib, unda inson taqdiri, jamiyat hayoti va urushning oddiy odamlar turmushiga ko‘rsatgan ta’siri badiiy tahlil asosida yoritiladi. Asar markazida turuvchi voqealar orqali urushning faqat frontdagi emas, balki orqa front — kundalik hayotdagi og‘ir oqibatlari tasvirlanadi. Ayniqsa, World War II davrida va undan keyingi yillarda oddiy insonlarning boshidan kechirgan ruhiy va ijtimoiy sinovlari roman mazmunining asosiy yo‘nalishini tashkil etadi[1].

Roman nomining o‘zi — “Ikki eshik orasi” — hayot va o‘lim, o‘tmish va kelajak, umid va iztirob o‘rtasidagi ramziy chegarani anglatadi. Bu nom orqali muallif inson hayotining murakkab va o‘tkinchi ekanligini, har bir inson go‘yoki ikki eshik — tug‘ilish va o‘lim oralig‘ida yashashini ta’kidlaydi. Urush aynan shu oraliqni yanada qisqartiradi, inson hayotining qadri va mazmunini o‘zgartiradi. Asarda urushning kundalik hayotga kirib kelishi, odamlarning turmush tarzini, ruhiyatini va ijtimoiy munosabatlarini tubdan o‘zgartirib yuborishi keng ko‘lamda tasvirlanadi[2].

Urushning kundalik hayotdagi izlari eng avvalo insonlarning ruhiy holatida namoyon bo‘ladi. Asarda ko‘plab qahramonlar orqali urushning inson ongiga qanday ta’sir qilgani ko‘rsatiladi. Erkaklarning frontga ketishi, oilalarning parokanda bo‘lishi, bolalarning yetim qolishi kabi holatlar jamiyatning ichki strukturasi va ruhiy muvozanatini izdan chiqaradi. Ayollar zimmasiga og‘ir mas’uliyat yuklanadi: ular nafaqat bolalarni tarbiyalash, balki xo‘jalik ishlarini ham yuritishga majbur bo‘ladi.

Bu esa gender rollarning vaqtincha o'zgarishiga olib keladi va ayollarning ijtimoiy faolligi oshadi.

Asarda urushning iqtisodiy oqibatlari ham muhim o'rin tutadi. Oziq-ovqat tanqisligi, kiyim-kechak yetishmovchiligi, kundalik ehtiyojlarni qondirishdagi qiyinchiliklar qahramonlar hayotining ajralmas qismiga aylanadi. Bu holatlar odamlarni sabr-toqatli, bardoshli bo'lishga majbur qiladi, lekin shu bilan birga ularning ichki dunyosida charchoq, umidsizlik va iztirobni kuchaytiradi. Kundalik hayotda oddiy narsalar — non topish, kiyim tikish, bolani boqish — katta muammo va kurashga aylanadi. Bu orqali muallif urushning oddiy inson hayotiga qanchalik chuqur kirib borishini ko'rsatadi[3].

Urushning kundalik hayotdagi izlari insonlar o'rtasidagi munosabatlarda ham yaqqol ko'rinadi. Bir tomondan, odamlar bir-biriga yordam berishga, hamjihatlikni saqlashga intiladi. Qo'shnichilik, qarindoshlik rishtalari mustahkamlanadi, odamlar o'zaro yordam orqali qiyinchiliklarni yengishga harakat qiladi. Ikkinchi tomondan esa, ayrim holatlarda ocharchilik va muhtojlik insonlarni o'z manfaatini ko'zlashga, hatto ba'zan axloqiy me'yorlardan chekinishga olib keladi. Bu ikki qarama-qarshi tendensiya urush davrining murakkab ijtimoiy psixologiyasini ochib beradi.

Roman qahramonlari orqali urushning avlodlar taqdiriga ta'siri ham chuqur tasvirlanadi. Bolalar urushning bevosita qurboniga aylanadi: ular otasiz o'sadi, bolalik quvonchlaridan mahrum bo'ladi, erta ulg'ayishga majbur bo'ladi. Bu esa ularning psixologik rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Yoshlar esa o'z orzu va rejalarini qurbon qiladi, hayotga boshqacha qarashni o'rganadi. Shunday qilib, urush nafaqat bir davrning, balki butun bir avlodning taqdirini o'zgartiradi[4].

Muallif asarda xotira motiviga ham alohida e'tibor qaratadi. Urushdan keyingi davrda qahramonlar o'tgan voqealarni eslash orqali o'z hayotini qayta baholaydi. Xotira bu yerda faqat eslash vositasi emas, balki ruhiy tiklanish va ma'naviy anglash jarayonining bir qismi sifatida namoyon bo'ladi. Odamlar o'tmishdagi yo'qotishlarni, azob-uqubatlarni eslab, ulardan saboq chiqaradi. Shu

bilan birga, xotira og'riqli jarayon ham bo'lib, u travmatik kechinmalarni qayta uyg'otadi.

Roman til va uslub jihatidan ham o'ziga xosdir. O'tkir Hoshimov sodda, ravon va samimiy til orqali murakkab ijtimoiy va psixologik masalalarni yoritadi. Asarda ortiqcha patetika yoki sun'iy drammatizm yo'q, aksincha, hayotiylik va tabiiylik ustuvor. Bu esa o'quvchiga voqealarni yanada chuqurroq his qilish imkonini beradi. Dialoglar, ichki kechinmalar va kundalik tasvirlar orqali qahramonlarning ruhiy holati aniq va ta'sirchan ifodalanadi[5].

Urushning kundalik hayotdagi izlari asarda ramziy detallar orqali ham beriladi. Masalan, uy, eshik, yo'l kabi obrazlar inson hayotining turli bosqichlarini va o'tish jarayonlarini ifodalaydi. "Ikki eshik" obrazi hayotning boshlanishi va tugashini anglatgan bo'lsa, ularning orasidagi makon insonning yashash jarayonini bildiradi. Urush esa aynan shu makonni izdan chiqaruvchi, uni notinch va beqaror qiluvchi omil sifatida tasvirlanadi.

Asarda insoniy qadriyatlar masalasi ham muhim o'rin tutadi. Qiyin sharoitlarda ham qahramonlar mehr-oqibat, vijdon, sadoqat kabi fazilatlarni saqlab qolishga intiladi. Bu esa insonning ma'naviy kuchini, ruhiy bardoshlilikini ko'rsatadi. Urush insonni sinovdan o'tkazadi, uning haqiqiy qiyofasini ochib beradi. Kimdir bu sinovdan sharaf bilan o'tadi, kimdir esa ojizlik qiladi. Shu orqali muallif inson tabiatining murakkab va ko'p qirrali ekanligini ko'rsatadi[6].

Roman yakunida urushning izlari hali ham saqlanib qolganini ko'rish mumkin. Urush tugagan bo'lsa-da, uning oqibatlari odamlar hayotida davom etadi. Yo'qotishlar, jarohatlar, ruhiy iztiroblar uzoq vaqt davomida unutilmaydi. Bu esa urushning faqat tarixiy voqea emas, balki inson ongida va jamiyat hayotida davom etuvchi jarayon ekanligini anglatadi.

Shu tariqa, "Ikki eshik orasi" romanida urushning kundalik hayotdagi izlari keng va chuqur badiiy tahlil asosida yoritilgan. Asar orqali urushning oddiy inson hayotiga ko'rsatgan ta'siri, uning ijtimoiy va psixologik oqibatlari, insoniy qadriyatlarning sinovi va tiklanishi masalalari ochib beriladi. O'tkir Hoshimov ushbu

roman orqali o‘zbek adabiyotida urush mavzusini yangi badiiy darajada talqin etgan va inson hayotining eng muhim masalalarini chuqur yoritishga erishgan.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, Ikki eshik orasi romanida urushning kundalik hayotdagi izlari chuqur badiiy va ijtimoiy tahlil orqali ochib berilgan. O‘tkir Hoshimov urushni faqat tarixiy voqea sifatida emas, balki inson hayotini tubdan o‘zgartiruvchi murakkab jarayon sifatida tasvirlaydi. Asarda Ikkinchi jahon urushi oqibatida yuzaga kelgan iqtisodiy qiyinchiliklar, ijtimoiy o‘zgarishlar va ruhiy iztiroblar oddiy insonlar hayoti misolida yoritilgan. Roman shuni ko‘rsatadiki, urushning haqiqiy ta’siri frontda emas, balki kundalik hayotda, inson ongida va jamiyatning ichki tuzilmasida namoyon bo‘ladi. Shu sababli asar insoniy qadriyatlar, sabr-toqat va ma’naviy bardoshlilikni anglashda muhim badiiy manba hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. O‘tkir Hoshimov. (1986). Ikki eshik orasi. Toshkent: G‘afur G‘ulom nashriyoti.
2. Karimov N. (2010). Adabiyot nazariyasi. Toshkent.
3. Quronov D. (2012). Adabiyotshunoslik asoslari. Toshkent.
4. Rasulov A. (2015). Jahon adabiyoti tarixi. Toshkent.
5. SHERQULOV, S. TRAGEDY IN WILLIAM FAULKNER’S “THE SOUND AND THE FURY”. O ‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI XABARLARI, 2022,[1/3 ISSN 2181-7324.
6. Komilovich, S. S. (2025). SOMERSET MOEMNING “INSONIY EHTIROSLAR ZALVORI” ROMANIDA KOMPOZITSIYA VA SYUJETNING POETIK QURILISHI. In International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences (pp. 173-179).
7. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025). JON STEYNBEKNING REALIZM USULI:" SICHQONLAR VA ODAMLAR" ROMANI MISOLIDA. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 120-127).

8. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025). MAUGHAM IJODIDA INSONIY FOJIA MANZARASI. In International Conference on Multidisciplinary Sciences and Educational Practices (pp. 152-159).
9. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025). JON STEYNBEKNING" SICHQONLAR VA ODAMLAR" ROMANI: IJTIMOIIY VA IQTISODIY TENGSIZLIK. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 98-104).
10. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025). JON STEYNBEKNING" SICHQONLAR VA ODAMLAR" ROMANINING POETIK XUSUSIYATLARI. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 105-112).